

MISKOLCI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
POLGÁRI JOGI TANSZÉK

SZAKDOLGOZAT

A de facto élettársi kapcsolatok szabályozása egykor és most

Készítette: Mészáros Katalin
Neptun-kód: XIT4AA
Konzulens: dr. Kriston Edit
tudományos segédmunkatárs

Miskolc
2020

UNIVERSITY OF MISKOLC
FACULTY OF LOVE
DEPARTMENT OF CIVIL LAW

THESIS

Regulation of the de facto registered partnership once and now

Author: Mészáros Katalin
Neptun-code: XIT4AA
Consultant: dr. Kriston Edit
Assistent Research Fellow

Miskolc
2020

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető gondolatok.....	5
2. Párkapcsolati formák Magyarországon	7
3. Kodifikáció a de facto élettársi kapcsolatok vonatkozásában	10
4. A de facto élettársi kapcsolat	17
5. Joghatások avagy: a szabályozás az új ptk.-ban (is).....	24
5.1. Az élettársi kapcsolat családjogi joghatásai	25
5.1.1. Az élettársi tartás	25
5.1.2. A lakáshasználat bírói rendezése.....	26
5.2. Az élettársi kapcsolat kötelmi jogi joghatásai.....	29
5.2.1. Vagyoni viszonyok.....	29
5.2.2. A lakáshasználat szerződéses rendezése	41
6. Záró gondolatok.....	42
Irodalomjegyzék	43

„Sokkal jobban van dolga a kettőnek, hogy nem az egynek.
Mert azoknak jutalmuk van, az ő munkájukból.
Mert ha elesnek is az egyik felemeli társát. Jaj pedig
az egyedül valónak, ha az elesik,
Nincs aki őt felemelje.”
Prédikátorok Könyve 4. 9-10 vers

„Létezik másfajta kötelék is, nemcsak az,
amelyet az állam szentesít.
Éljünk úgy, ahogyan gondolkozunk – szabadon, félelem nélkül,
legyen a kölcsönös szeretet és a közös szándék a kapocs”
Sarah Perry

A de facto élettársi kapcsolatok szabályozása korábban és napjainkban

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Napjainkban az élettárs kifejezés még mindig kissé pejoratív, elcsépett értelemmel bír. Még a jogalkotó és a jogirodalom is mostohán kezeli, annak ellenére, hogy nem új keletű intézmény, hiszen már az ókorban is jelen volt. A magyar jogi népszokások szerint is: „A család fogalmán a társadalom zárt, vérségi alapon (házasság) útján létrejött, társadalmilag elismert és szabályozott... tartósan elismert csoportját értjük.”¹ Ismerték a „vadházasságot”, ami egy nő és férfi tartós, házasság nélküli együttélése volt, bár tartóssá az adott korban nehezen tudott válni, mert vagy házasságra szorították az érintetteket, vagy felszámolták a kapcsolatot. A XIX. században már a lakosság 8-10 ezreléke élt élettársi kapcsolatban.²

Korunkban egyre jobban veszít jelentőségéből a házasság intézménye, és egyre inkább teret hódítanak egyéb kapcsolati formák. A fiatalok „csak egy papír”-ként tekintenek a házasság intézményére, ami nem feltétlenül jelenti, hogy a teljesen elzárkóznának attól, csak későbbre tolódik a házasságkötés időpontja. A modern társadalmi viszonyok, a családi kötelek fellazulása nem teszik lehetővé, hogy egyetlen párkapcsolati formaként csak a házasság intézményét ismerjük el, ennek következményeként védelemben kell részesíteni más párkapcsolati formákat is. Ehhez pedig szabályozni kell a felek egymás közötti, illetve harmadik féllel szembeni viszonyait. Annak ellenére, hogy mindenki életében jelen vannak a házasság alternatívái, hiszen szabadon választhatunk a párkapcsolati formák közül, nagyon kevés szó esik az élettársi kapcsolatokról, azok pozitív és negatív oldaláról.

A fogalom felbontását követően két szó: ÉLET és TÁRS jelenik meg előttünk, melyek jelentése, hogy a másik személy társunk lesz, nemcsak pillanatnyilag, hanem egy egész életen át.

Fel kell ismerni, hogy az élettársi kapcsolatban élők is olyan emberek, akik érzelmi, szerelmi és lelki életet élnek közös fedél alatt, gyermeket nevelnek, közös háztartásban tevékenykednek, közös vagyont szereznek, harmadik személyek vonatkozásában kapcsolatukat általában minden vonatkozásban vállalják, viszont ha kapcsolatuk felbomlik, **jogi védelem nélkül** sebezhetőek lesznek.

¹ Tárkány Szücs Ernő (2003): *Magyar jogi népszokások*. Akadémiai Kiadó. 407.

² Petrik Ferenc (2013, szerk.): *Polgári Jog – Kötelmi Jog*. HVG-ORAC, Budapest. Az új Ptk. magyarázata VI/VI. 170. oldal

Véleményem szerint, akik ezt a párkapcsolati formát választják saját határaikat, az összecsiszolódásra és kompromisszum kötésre való hajlandóságukat, képességüket „próbálgatják”. Feltehetőleg bizonyos kényelmi szempontok is vezérlik őket kezdetben: kevesebb kötöttség, nagyobb szabadság. Ezt támasztja alá a gazdasági és társadalmi normák átalakulása, az iskolai életút kitolódása, a család alapításhoz szükséges megfelelő anyagi biztonság kialakítása, a biztos lét megteremtése a komoly elköteleződést megelőzően. Legyen az akár egy tartósabb élettársi kapcsolat vagy házasság.

Egyes vélemények szerint az a tévhit is szerepet játszik a könnyedebb kapcsolatok preferálásánál, miszerint annak megszűnésekor könnyebb pontot tenni a végére, akár vagyoni szempontból is. Ugyanakkor, ahogyan az a dolgozattól is egyértelműen látszik majd, sajnos ez koránt sincs így.

A csekély számú norma alapján a bírói gyakorlatra hárult az a feladat, hogy a bírák saját belátásukra és a joganyagra hagyatkozva megteremtsék ennek alapjait. Az Alkotmánybíróság a tradicionalitást háttérbe szorítva elismeri az együttélési formák alternatíváit családi kapcsolatokként. Ennek eredménye, hogy a polgári jogi kodifikáció során nagy figyelmet szenteltek az élettársi kapcsolatok szabályozásának.³

³ Kriston Edit (2015): *A de facto élettársak jogi védelmének egyes kérdései*. Arsoni.

2. PÁRKAPCSOLATI FORMÁK MAGYARORSZÁGON

Házasság

A házasság a hatályos magyar jog szerint egy felnőtt férfinak és egy nőnek a jogilag elismert és szabályozott életközössége. Tartós és adott esetben életre szóló kapcsolatot feltételez, amely különböző okok miatt jön létre: szeretet megnyilvánulása, család alapítása, gyermeknemzés-, és -nevelés, legitim szexuális kapcsolat. A legősibb, a felek között a hatályos jog szerint is státuszt keletkeztető párkapcsolati forma, melynek védelme már Alaptörvényünkben is megjelenik:⁴

„Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő gyermek viszony.”

Feltételeit a Ptk. változatlanul fenntartja a korábbiakhoz képest:⁵

„Házasság akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. A nyilatkozat feltételhez vagy határidőhöz nem köthető.”

Széleskörű jogi védelmet biztosított és biztosít az érintett feleknek amellet, hogy személyi és vagyoni joghatásokkal bír.

Bejegyzett élettársi kapcsolat

A bejegyzett élettársakra vonatkozó szabályanyagot a 2009. évi XXIX. törvényben találjuk meg.⁶

„Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött, azonos nemű személy személyesen kijelenti, hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kíván létesíteni.”

A házassággal azonos formai jegyeket hordozó jogi lehetőség, státuszt keletkeztet, a jogalkotó a házassággal egyenrangúnak határozta meg. A státusz az anyakönyvvezető előtti akaratnyilvánítás és bejegyzés révén jön létre. Minden esetben csak azonos neműek között jöhet létre, akik kapcsolatát társadalmi koronként eltérően ítélték meg.

⁴ Magyarország Alaptörvénye L cikk (1) bekezdés

⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.) 4:5. § (1) bekezdés

⁶ 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról 1. § (1). bekezdés

Az Alkotmánybíróság eseti döntéseiben kimondta, hogy álláspontja szerint a magánélet sérthetlenségébe és az emberi méltósághoz való jogba beletartozik, hogy az azonos neműek jogilag elismert formában éljenek párkapcsolatban.⁷

Ennek eredményeként megfigyelhető, hogy a házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat alaki kellékei azonosak, mindkettő deklaratív jellegű, és az anyakönyvi bejegyzés is megvalósul mindkét esetben (Házassági Anyakönyv, Bejegyzett Élettársi Nyilatkozatok Anyakönyve).

Egyedül az alsó korhatár esetén van eltérés, hiszen ameddig már 16 évesen bírósági hozzájárulással házasság köthető, addig bejegyzett élettársi kapcsolat „hivatalossá tételéhez” feltétel a 18 éves korhatár.

A háború után nagy igény mutatkozott a házasságkötés nélkül közös háztartásban együtt élő személyek személyi és vagyoni viszonyainak rendezésére. Az 1959. évi Ptk. eredeti szövege nem tartalmazott bejegyzést az élettársakról, ugyanis az élettársi kapcsolatot csak az 1977. évi IV. törvénnyel való módosítás során emelték be a polgári jogi társaság szabályai közé.⁸ Ugyanakkor az Alkotmánybíróság többször jogellenesnek minősítette ezt a szabályt, hiszen egy férfi és egy nő kapcsolatáról szólt, ezért az 1959-es Ptk. 578/G. §-a elhatárolja az élettársak fogalmát, mely alatt a közös háztartást vezető, érzelmi és gazdasági közösségben házasságkötés nélkül élő feleket érti. A 685./A. § már hozzátartozónak minősíti az élettársakat, akik: „két, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy”-t jelent (ezzel az azonos nemű élettársakat is a de facto élettársak körébe sorolja a törvény), de ekkor még sem a Ptk., sem a Csjt. nem rendelkezett az élettársi kapcsolatokról, nem igyekeztek azt a család fogalmának körébe vonni, így azok nem részesültek jogi védelemben.⁹ Az élettárs fogalmát az azonos neműek vonatkozásában az 1996. évi XLII. törvény tette alkalmazhatóvá.

Nagy vitákat váltott ki a 2007. évi CLXXXIV. törvény, amelyben a jogalkotó együtt akarta szabályozni a külön neműek és az azonos neműek élettársi kapcsolatait, kiemelve a házastársaktól való eltéréseket.

⁷ 154/2008. (XII.17.) AB határozat

⁸ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban 1959-es Ptk.) 578/G. §

⁹ Petrik Ferenc (2013, szerk.): *Polgári jog – Kötelmi jog* 4:85. § HVG-Orac, Budapest. Az új Ptk. magyarázata VI/VI 107. oldal

Az új 2013. évi Ptk. viszont sajátos módon teszi lehetővé a nagyobb jogi védelem lehetőségét az élettársi kapcsolatok vonatkozásában. Fenntartja korábbról, hogy az élettársi kapcsolatokra vonatkozó szabályozásnak a kötelmi jog keretein belül van helye, ugyanakkor a gyakorlatban előfordulhatnak olyan esetek, amikor indokolt, hogy családjogi hatás fűződjön az ilyen jellegű kapcsolatokhoz. Ennek eredményeképpen ezek a szabályok a Családjogi Könyvben kerültek elhelyezésre.

A de facto élettársi kapcsolatok meghatározását a Ptk. tartalmazza, bár a jogalkotó ennek értelmezésére nem határoz meg egyértelmű kritériumokat, így ezzel kapcsolatban beszélhetünk különemű és azonos nemű felekről is.

3. KODIFIKÁCIÓ A DE FACTO ÉLETTÁRSI KAPCSOLATOK VONATKOZÁSÁBAN

Ahogy arra dolgozatom elején már kitértem, a házasság nélküli együttélés nem új keletű intézmény. A római jogban a házasságot és a házasságszerű együttélési formákat ismerték. Ez utóbbiak némelyikéhez (pl. ágyasság, szabad ember és rabszolga, valamint rabszolgák egymás közötti együttélése) bizonyos joghatások is fűződtek.

A középkorban a házasság létrejöttéhez elegendő volt a házassági szándék és az elhálás ténye. Ugyanis az egyház kimondta, hogy a gyermekek érdekének védelme miatt azokat az együttéléseket, amelyből gyermek származik, házasságnak kell tekinteni. Ezeknek a kapcsolatoknak utólag egyházi áldásban kellett részesülniük. Minden más, házasságon kívüli, férfi és nő közötti nemi kapcsolat „történjék az erőszakkal vagy erőszakmentesen illetve az annak lehetővé tételére, megvalósítására irányuló magatartás, valamint bármifajta, akár a házastárssal, akár mással megvalósított természet elleninek tekintett nemi érintkezés bűncselekménynek minősül”.¹⁰ Ezeket a cselekményeket a korban különböző büntetésekkel sújtották.

A polgári korban szintén találkozunk különböző együttélési formákkal, annak ellenére, hogy a Tridenti Zsinat eredményei és az egyház tevékenysége alapján kiemelkedő jelentőséggel bírt a házasság intézménye.

A polgári jogi kodifikáció során nagy hangsúlyt fektettek az élettársi kapcsolatok pontos szabályozására. Ez egy faktuális jogviszony, azaz: a gazdasági és érzelmi közösség megkezdésének tényével létrejön, és azok megszakadásával megszűnik mindenféle hatósági aktus szükségessége nélkül.¹¹

1945 előtti és a Polgári Törvénykönyv megalkotásának időszakára jellemző, hogy a korabeli jogirodalomban az adott kor szellemét megidéző megfogalmazásokkal találkozunk. König Endre tanulmányában az élettársi viszonyt egy nem házasságban élő tartós nemi kapcsolatban álló férfi és nő kapcsolatának definiálja.¹² Itt is jól megfigyelhetjük a korabeli álláspontot, amely már az élettársi kapcsolat létrehozására irányuló ígéretet is erkölcsstelennek és érvénytelen megállapodásnak tekintette.

¹⁰ Béli Gábor (1999): *Magyar Jogtörténet*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. 200-202.p.

¹¹ Kárpáti József (2005): *A regisztrált élettársi kapcsolatok az új Ptk. koncepciójában*. Fundamentum, 2. szám

¹² König Endre (1932): *Házasságon kívüli jogviszonyok. Az élettárs (barátnői, maitresse) és a törvénytelen gyermek joga*. Budapest. 5.p

Az elkövetkező évtizedekben a társadalmi megítélés megváltozása szükségessé tette a fogalom pontosítását, ahogyan azt Bajory Pál és Rakvác József is kifejtette.

Bajory Pál véleménye szerint „az élettársi viszony nem egyszerű nemi viszony, hanem annál több: életközösséget jelent, amelynek tényállása lényegében a házassági életközösséggel azonos, a lényeges különbség a házassági kötelék hiányában jelentkezik.”¹³

Rakvác József még ezen is túlmutatva az alábbi fogalmazza meg: „Az élettársi viszonynak lehet ugyan eleme a tartós nemi viszony, de enélkül is lehet férfi és nő között élettársi kapcsolat”.¹⁴ A korábbi fogalmak hiányosságát látta abban, hogy azok nem utalnak az élettársak fontos szerepet játszó gazdasági kapcsolataira, amely elengedhetetlen tartalmi elemként kellene, hogy megnyilvánuljon a definícióban. Ezek alapján „élettársi viszonyról akkor lehet beszélni, ha férfi és nő házastársak módjára, de házasságkötés nélkül tartósan együtt élnek, s az együttélés ideje alatt közös gazdálkodást folytatnak”.¹⁵ Hozzáteszi ugyanakkor, hogy velejárója lehet a tartós nemi viszony, és esetlegesen a kapcsolatból gyermek(ek) születése, és különböző szempontok szerinti elhatárolásokkal tovább is árnyalta a meghatározást.

Tóthné Fábián Eszter tanulmányában az alábbi meghatározást fogalmazza meg: „élettársi kapcsolatnak csak egy férfi és egy nő közötti tartós, folyamatos életközösség ismerhető el, amely érzelmi és gazdasági közösséget jelent éppen úgy, mint a házasság, de házasságot nem kötöttek a felek.”¹⁶

Az 1959. évi Polgári Törvénykönyv még mindig nem rendelkezett az élettársi viszonyról, de már egyes jogágak különböző jogkövetkezményeket fűztek a státushoz.

A Legfelsőbb Bíróság pótolta a szabályozás hiányát, amikor is kimondta, hogy az élettársak között vagyoni közösség jön létre, amelynek rendezésénél – ellenkező megállapodás hiányában – a polgári jog szabályait kell megfelelően alkalmazni.¹⁷ Ezzel a polgári jogi társaság atipikus eseteként határozta meg a Legfelsőbb Bíróság ezt az együttélési formát.

¹³ Bajory Pál (1959): *Az élettárs és az élettársi viszony a polgári ítélezésben*. Magyar jog. VI. évfolyam 7. sz. 208.p.

¹⁴ Rakvác József (1969): *Az élettársi viszony és az ebből eredő vagyoni jogi viták rendezése*. Magyar Jog. 3. szám 160.p.

¹⁵ uo.

¹⁶ Tóthné Fábián Eszter (1977): *Az élettársi kapcsolat jellegéről és szabályozása mikéntjéről*. Magyar Jog. 24. évfolyam. 701.p.

¹⁷ A 369. számú állásfoglalással módosított 94. számú PK. állásfoglalás

„Az élettársak sajátos polgári jogi viszonya a Ptk. nevesített szerződéstípusainak egyikébe sem illeszthető be, leginkább azonban a polgári jogi társaság elemeit tartalmazza, mert az élettársak közös háztartásban élnek, gazdasági tevékenységet is igénylő közös céljuk elérése érdekében együttműködnek, egymást támogatják, egymással akarategységben járnak el, s anyagi eszközeiket is a közös cél elérésének szolgálatába állítják.”¹⁸ Az állásfoglalással és a bírói gyakorlattal ezt követően többen is szembehelyezkedtek. Rakvác álláspontja szerint vitatható, hogy az élettársi kapcsolat a társasághoz hasonló lenne és ezért arra megállapodásként tekintve azt a Ptk.-ból levezetni.¹⁹ Legjobb lenne a házassághoz hasonlítani, hiszen az az egyetlen olyan jogintézmény, melynek tartalmi elemei megtalálhatóak az élettársi viszonyokban, hangsúlyozva, hogy mindkettő személyes és nem vagyoni jellegű viszony.

A fogalom meghatározása tekintetében nagy előrelépést jelentett az 1977.évi IV. törvény a Ptk. módosításáról, amely a PK. 94. állásfoglalást mintegy „törvényi rangra” emelte azáltal, hogy elhelyezte az 578. §-ba az alábbi, az élettársakra vonatkozó rendelkezést:

„Az élettársak - házasságkötés nélkül, közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő nő és férfi - együttélésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereznek közös tulajdont. Ha a közreműködés aránya nem állapítható meg, azt azonos mértékűnek kell tekinteni. A háztartásban végzett munka a szerzésben való közreműködésnek számít.”²⁰

Ezzel a gesztussal a jogalkotó meghatározza az élettársak fogalmát, valamint – bár szűken – rendezi vagyoni viszonyaikat is. Csupán apró változást eredményezett, amikor a Ptk. 1988. évi XXV. törvénnyel történt módosítása, amikor az 578. §-ból áttette az új 578/G. §-ba változatlan szövegezéssel.

A további társadalmi változások miatt ugyanakkor elkerülhetetlen volt a fogalom további alakítása, pontosítása, hiszen korábban csak külön nemű párokra lehetett azt alkalmazni.

¹⁸ Polgári Jogi Döntvénytár, Bírószági Határozatok 1953-1956. A polgári jogi társaság, 341. Az élettársak vagyoni viszonyainak rendezése c. rész magyarázata 271-274.p.; valamint Id. még LB. 827.sz. Polgári Kollégiumi Állásfoglalása.

¹⁹ Rakvác József (1969): *Az élettársi viszony és az ebből eredő vagyoni jogi viták rendezése*. Magyar jog. 3. szám. 160.p.

²⁰ 1959-es Ptk. 578. § (1) bekezdés

A fogalom meghatározást az Alkotmánybíróság 14/1995. (III. 13) számú határozata alapján elkészült 1996. évi XLII. törvény²¹ vonatkozó rendelkezései tartalmazzák ekkor.

A meghatározást az újonnan létrehozott 685/A. §-ban megváltozott tartalommal, és a vagyoni viszonyokat leválasztva helyezte el a jogalkotó. Ennek köszönhetően megszüntetésre került a hátrányos megkülönböztetés alkotmányos tilalmába ütköző jogi szabályozás.

A megalkotott új fogalom szerint: „Az élettársak – ha jogszabály másként nem rendelkezik – két, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy.”²²

Egyetlen furcsa tény, hogy a szabályozás a Polgári Törvénykönyv Záró rendelkezései között került elhelyezésre a fogyasztói szerződés és az összefonódás fogalommagyarázata között.

Jelentős változást a bejegyzett élettársakról szóló 2007. évi CLXXXIV. törvény kihirdetése jelentett, ugyanis megkettőzi a szabályozást a bejegyzett és a hagyományos értelemben vett élettársakra vonatkozóan. A hagyományos élettársakra vonatkozó fogalom továbbra is a Ptk. 685.A §-ban marad némileg módosított tartalommal:

„az élettársak, ha jogszabály másként nem rendelkezik - két, házasságkötés, vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy”.

Az Alkotmánybíróság 154/2008. (XII.17.) határozata megsemmisítette a rendelkezést, a rendezés lehetőségének nyitva hagyása mellett. Ennek eredményeként jött létre a 2009. évi XXIX. törvény, amelyben az élettársak a házastársakéhoz hasonló helyzetbe kerülnek.

Vékás Lajos szerkesztésében megjelenő Szakértői Bizottság Javaslat a Új Polgári Törvénykönyv Tervezetében az élettársi jogviszonyt a Családjogi Könyvben helyezi el, míg a bejegyzett élettársak a házastársakéhoz hasonló jogokat kapnak.

A hatályba nem lépett Ptk. (a 2009. évi CXX. törvény) a családjogi szabályozásba kívánta beemelni a bejegyzett élettársi kapcsolatot és az élettársi kapcsolatot, együttesen szabályozva, státusz szintre emelve, és a házastársaktól való apróbb eltérések kiemelésével.

²¹ 1996. évi XLII. törvény

²² 1959-es Ptk. 685/A. §

Nagy előrelépés volt ez a szabályozásban, de nem hozott volna hatékony, hosszú távú megoldást, szabályozást. Házasságban csak különmű, bejegyzett élettársként csak azonos nemű, míg élettársként azonos és különmű partnerek élhettek együtt.

Az országgyűlési választás eredményeképpen megalkotják a 2011. évi CCXI. törvényt (Csvt.), melynek 7. §-a a „klasszikus” családfogalmat használja és a bejegyzett élettársakat nem tekinti örökösnek a 8. §-ban.

Az Alkotmánybíróság 2012. december 20-án született (43/2012. XII.20.) határozata volt az élettársak jogi megítélésének egyik legfontosabb alapja, amely megsemmisítette a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Csvt.) egyes rendelkezéseit a meghatározás szűk voltára hivatkozással. „A család a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenes ági rokoni kapcsolat vagy a családba fogadó gyámság.”²³ A rendelkezés három formáját ismeri el a családnak és kizárja más együttélési formák lehetőségét. Az alapvető jogok biztosa az emberi méltóság és az egyenlő bánásmód követelményének sérülésére hivatkozva kérte az Alkotmánybíróságot a rendelkezés vizsgálatára és megsemmisítésére. Az Alkotmánybíróság korábbi esetjoga is foglalkozott már a problémával: vizsgálta a bejegyzett élettársi intézmény és az azzal kapcsolatos problémák, aggályok körét. Ugyanakkor ez a kérdéskör fennállt a de facto élettársak vonatkozásában is, hiszen a Csvt. kizárta a család fogalmából ezt a párkapcsolati formát.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság felismerte annak szükségességét, hogy a gyermekek érdekeit szem előtt kell tartani a tartós együttélési formákkal kapcsolatban is, így az ilyen együttélésekből származó közös gyermekeket is alaptörvényi védelemben kell részesíteni. Ezt erősíti meg egyrészt az Alaptörvény XV. cikke is, amikor kimondja, hogy: „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz,”²⁴ másrészt a Ptk. IV. Könyvében megtalálható gyermekek érdekeinek védelméről szóló alapelv, mely rögzíti, hogy: „A családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy saját családjában nevelkedjék.”²⁵

²³ 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről 7. §. (1.) bekezdés

²⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25.) XVI. cikk

²⁵ Ptk. 4:2. § (1)-(2) bekezdés

Az Alkotmánybíróság határozatában²⁶ kifejtette, hogy a Csvt.-ben található család fogalmát kifogásolhatónak tartja és az ebben a formában jogbizonytalanságot eredményez.

A társadalomban közben egyre jobban teret hódítanak alternatív együttélési formák. Egyetértek Szeibert Orsolyával, amikor is megfogalmazza,²⁷ hogy a de facto élettársak száma ugyan egyre jobban nő, de sajnos nem tudjuk a pontos okait annak, hogy miért nem kötnek házasságot. De döntésüket feltehetőleg nem a szabadságvágy, az élettársi kapcsolat lazasága indokolja, hanem valószínűleg egyrészt az, hogy könnyebb együtt élni valakivel, mint egyedül, hiszen az ember társas lény, nem a magányra hivatott. Valamint, az esetleges felelősségteljes gondolkodásuk a házasság szentségéről, hogy abból csak egy létezik. Elterjed a család szociológia értelemben vett fogalma, melyre az AB is hivatkozik határozataiban. Mindezek mellett az Alkotmánybíróság azt is fontosnak tartja, hogy felhívja a figyelmet egy korábbi döntésének indoklásában megfogalmazottra, miszerint: „az Alkotmány a házasságot és a családot a magyar társadalom alapintézményének tekinti”²⁸, így alaptörvényi védelem illeti meg. Mindebből az a következtetés vonható le, hogy az élettársi kapcsolat semmi esetre sem tekinthető a házasság intézményével egyenrangúnak. Viszont, mivel az Alaptörvény a legmagasabb szintű jogforrás, nem hozhat létre az állam törvényi szinten egy, az alaptörvényi rendelkezésekkel megegyező új jogintézményt.²⁹

Mindeközben már zajlottak az új Ptk. országgyűlési vitái, ahol az élettársakra vonatkozó szabályokat az élettársi kapcsolatok megváltozott társadalmi megítélését is figyelembe véve, a szakbizottsági javaslat alapján a Családjogi Könyvben kívánták elhelyezni, széles jogokat adva az érintetteknek (pl. örökösként való elismerésük). Néhány részt ugyanakkor a kormánypárti frakciók nem kívántak támogatni. A Kereszténydemokrata Néppárt részéről aggályok merültek fel, így módosító indítványban megvétózták a bizottsági javaslatot, és erőteljesen érveltek amellett, hogy az élettársi kapcsolatokat semmiképpen nem szabad a családi kapcsolatok szabályozásának körében elhelyezni. Álláspontjuk szerint, az élettársi kapcsolatok szerződéses viszonyok, így ennek megfelelően a kötelmi jogban szükségszerű szabályozni. Így került egymással szembe a család „klasszikus” és „bővített” fogalma.

²⁶ 43/2012. (XII.20.) AB határozat

²⁷ Szeibert Orsolya (2013): *Élettársak – a villikirály lányai vagy szürkéllő fűzfák: A de facto élettársi kapcsolat szabályozásának margójára.* Ptk2013. (utolsó megtekintés: 2020.02.18.)

²⁸ 154/2008. (XII.17.) AB határozat

²⁹ Kriston Edit (2015): *A de facto élettársak jogi védelmének egyes kérdései.* Arsboni.

Kompromisszumos megoldásként egyes szabályokat a Családjogi Könyvben, míg más normákat a szerződések körében (6:514. §; 6:517. §) helyeztek el. Az Országgyűlés egy esetleges megsemmisítést elkerülendő az Alaptörvénybe foglalta a család fogalmát:³⁰ „Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő gyermek viszony.” A gyermekek érdekei prioritással bírnak, így újra előtérbe kerül a család szociológiai értelme, miszerint „a védelemnek ki kell terjednie a tartós jellegű kapcsolatokra”, ahol közös gyermek van.³¹

Mindezekkel összefüggésben az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az Alkotmányból „nem a házassági kötelék, mint együttélési forma egyedüli (kizárólagos), hanem a különös (kiemelt, alkotmányos szintű) védelme vezethető le, vagyis az Alaptörvény nem zárja ki más, a házasságtól eltérő párkapcsolatok törvényi szintű oltalmát. A jogalkotónak lehetősége van a házasságon kívüli együttélési formákat is elismerni és törvényi szintű védelemben részesíteni.”³²

Minden, tradicionális értelemben definiált család, melyet a házasság és a vérségi kötelék határoz meg és a testi-lelki összetartozáson alapuló kapcsolatok is védelemre szorulnak

A fent leírtak eredményeként egy egyedülálló rendszer jött létre Magyarországon, ami az azt megelőzőekhez képest az új civiljogi normák által összefoglalt és átfogó szabályozást ad az élettársak jogi helyzetére vonatkozóan.³³ A Ptk.-beli sajátos megoldásról az egyes szakemberek eltérően vélekednek.

³⁰ Magyarország Alaptörvénye L. cikk

³¹ 43/2012. (XII.20.) AB határozat

³² 154/2008. (XII.17.) AB határozat

³³ Kriston Edit (2015): *A de facto élettársak jogi védelmének egyes kérdései*. Arsboni, 2064-4655.

4. A DE FACTO ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT

„Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (továbbiakban: életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi közössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenes ági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.”³⁴

A fentiek alapján az élettársi kapcsolat főbb elemei az alábbiak:

- két személy együttlélése,
- közös háztartás, érzelmi és gazdasági közösség,
- egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi közössége, vagy élettársi kapcsolata, és nem állnak egymással egyenes ági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.

Míg házasságot csak két eltérő nemű személy köthet, addig 1996 óta már azonos nemű személyek is élhetnek élettársi kapcsolatban.

Az élettársi kapcsolat inkább szerződés, mint egy családjogi forma.³⁵ „Az élettársi viszony a Ptk. szerint szerződés, amelyhez fűződhetnek ugyan családjogi hatások, de – főszabályként – csak akkor, ha legalább egy évig fennállt, és az élettársaknak közös gyermeke van”.³⁶ Ezt a jogalkotó azzal is alátámasztja, hogy pl. a vagyoni viszonyok esetében a függetlenségre, nem pedig az összetartozás erősítésére sarkall.

Mivel a kapcsolat létrejöttéhez semmilyen joghatásra nincs szükség, ezért annak megkezdését elég nehézkes bizonyítani szükség esetén. Itt tartom fontosnak megemlíteni az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartását, amely 2010 óta működik és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara vezeti informatikai eszközök segítségével. Ez megkönnyíti ugyan a bizonyítást, de semmilyen státuszt nem keletkeztet, pusztán egy lehetőség, mellyel a felek szabad belátásuk alapján élhetnek.

³⁴ Ptk. 6:514 § (1). bekezdés

³⁵ Kriston Edit (2019): *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyoni jogi rendszer*. Advocat, XXII. évfolyam, 1. szám

³⁶ Petrik Ferenc (2012, szerk.): *Polgári jog: Kommentár a gyakorlat számára. (II. kötet)*. HVG-ORAC, Budapest. 140-141.

A Nyilvántartásban szereplő nyilatkozatokban foglaltak mellett és ellen is lehetőség van bizonyításra. Megfigyelhető, hogy az élettársak számának növekedésével ellentétben, sajnos nagyon kevesen élnek ezzel a lehetőséggel (2010. január 1 - 2015. augusztus 31.: 4541 bejegyzés).³⁷

Mivel az élettársi kapcsolatok keletkezése és megszűnése semmilyen jogi akтуhoz nincs kötve, nem állhat ott mindenki mellett egy közjegyző, nincs rá egyezményes jel, de még néha maguk a felek sincsenek tisztában azzal, hogy ők éppen egy élettársi kapcsolatban kezdenek el élni. Ez a hiányosság akkor realizálódik, amikor szükség lenne a kapcsolatot meghatározó időpontok, illetve a fennállás tényének bizonyítására. A felek ekkor szembesülnek azzal, hogy e tény(ek) rögzítését vagy nem tartották fontosnak a kapcsolatuk szempontjából, vagy nem ismerték az erre szolgáló lehetőségeiket.

Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartását a 2008. évi XLV. törvény (Kjnp.) szabályozza, és a nyilvántartásokat az ENYER (Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása Rendszer) felületén rögzíti. A közjegyző illetékességét bármelyik élettárs lakóhelye vagy tartózkodási lakóhelye alapján meghatározhatják, amennyiben ez Budapest, akkor bármelyik budapesti közjegyző eljárhat az ügyben. Az eljárás díjköteles.

Maga az eljárás a közjegyzői nemperes eljárás keretében zajlik. A kérelmezők közösen nyilatkoznak az illetékes közjegyző előtt, hogy egymással a Ptk. szerint élettársi kapcsolatban élnek. Nyilatkozatot tenni csak személyesen lehet, a felek személyazonosságáról a közjegyző a nyilatkozat megtétele előtt, az általános kioktatási kötelezettség keretében a közjegyzői okirat elkészítése szabályainak alkalmazásával³⁸ meggyőződik. Tájékoztatja egyúttal a feleket arról, hogy mi az élettársi kapcsolat, annak keletkezéséről, megszűnéséről, családjogi, vagyoni jogi és öröklési jogi hatásairól. Minderről jegyzőkönyvet készít, majd bíróság jogerős ítéletével azonos hatályú végzést hoz, és egyidejűleg bejegyzi az előírt adatokat az ENYER-be, a fellebbezésre tekintet nélkül.

³⁷ Kuti Szilvia (2016). *Párkapcsolati formák Magyarországon. Élettársak a közjegyző előtt – születéstől a halálig.* Közjegyzők Közlönye 1416-7883. 20 1 5-49

³⁸ 15/1991. (XI.26.) IM rendelet 1. § (1) bekezdés

A jogszabály által pontosan meghatározott adatok az alábbiak:

„Az élettársi nyilvántartás tartalma:

a) a kérelmezők

aa) családi és utóneve,

ab) születési családi és utóneve,

ac) születési helye és ideje,

ad) anyjának születési családi és utóneve

ae) állampolgársága.

b) az élettársi kapcsolat fennállásáról szóló nyilatkozat,

c) nyilatkozat arról, hogy az élettársi nyilvántartásba bejegyzett élettársi kapcsolat már nem áll fenn,

d) az az időpont, amikor az anyakönyvi bejegyzés szerint a nyilvántartásba bejegyzett élettársi kapcsolat a kérelmezők bármelyikének házassága, bejegyzett élettársi kapcsolata, vagy halála miatt megszűnt,

e) a nyilatkozatot a nyilvántartásba bejegyző közjegyző neve, székhelye, és a bejegyzésről szóló végzés ügyszáma.”³⁹

A Kjnp. rendelkezik arról is, hogyan tehetik meg a felek az élettársi kapcsolat megszűnését követően az ellentétes nyilatkozatukat. Ehhez elegendő az egyik fél nyilatkozata is az élettársi kapcsolat megszűnéséről, a közjegyző ez alapján is bejegyzi, de kézbesítenie kell a másik fél részére az erről szóló végzést. A közjegyző bármely fél kérelmére olyan tanúsítványt köteles kiállítani, amely igazolja az élettársi nyilvántartásban szereplő személynek a nyilvántartásban szereplő adatait, a nyilvántartásban nem szereplő személy részére pedig azt igazolja, hogy ő nem szerepel benne.

Emellett adatot továbbíthat annak a

a) „közigazgatási hatóságnak,

b) közigazgatási szervnek,

c) bíróságnak,

d) ügyésznek,

e) nyomozó hatóságnak,

f) nemzetbiztonsági szolgálatnak,

³⁹ 2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról (továbbiakban Kjnp.) 36/E. § (4) bekezdés

továbbá a közjegyző tevékenységének szakmai felügyeletét ellátó szervnek, amely minden egyes igényelt adat tekintetében a törvényi rendelkezés megjelölésével igazolja, hogy törvény az ügy elbírálásához, továbbá jogosultság, illetve kötelezettség fennállásának ellenőrzéséhez feljogosította az adat kezelésére.”⁴⁰

A Nyilvántartás a bejegyzés napjától fogja közhitelesen tanúsítani az élettársi kapcsolat fennállását, vagyis visszamenőleges hatályú nyilatkozat megtételére nincs lehetőség. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása az adatokat az élettársi kapcsolat fennállásáról szóló nyilatkozat bejegyzésének időpontjától számított 100 évig tartalmazza.

Az élettársi kapcsolat tehát státuszt nem keletkeztet, mert a de facto élettársak között pusztán gazdasági és érzelmi közösség áll fenn.

Általában véve ritkán adódik gond az élettársi kapcsolat fennállása idején jogalkalmazói szempontból, ugyanakkor jellemzően megnő a bíróságok munkája az ilyen kapcsolatok megszűnésekor. Ezt a bizonyítási munkát hivatott megkönnyíteni az ENYER egyetlen joghatásával, vagyis, hogy törvényes vélelmet alapít az élettársi kapcsolatok fennállása mellett. Ahogyan már korábban is említettem, a vélelemmel szemben ugyanakkor ellenbizonyítással lehet élni, ekkor a bizonyítási teher természetesen a vélelemmel szemben fellépő felel nyugszik.

A bírói gyakorlat álláspontja a tartalmi értelmezés által felvetett kérdésekre, hogy a lényegi jellemzőket együttesen és összességében⁴¹ kell megvizsgálni, mert csak így állapítható meg, hogy ténylegesen fennáll-e az élettársi kapcsolat. A Legfelsőbb Bíróság több esetben is megfogalmazta az élettársi kapcsolat pozitív és negatív feltételeit. A pozitív kritériumok azok, amelyek kitöltik tartalommal a fogalmat. Ahhoz ugyanis, hogy egy élettársi kapcsolat létrejöttét és fennállását megállapíthassuk, feltételezzük, hogy az élettársak között érzelmi kapcsolat áll fenn, kapcsolatukat harmadik személy irányában nyíltan felvállalják, közös háztartást vezetnek, és egy közös lakásban élnek (BH 122/2007), valamint az érzelmi közösségük szintén feltételezi egymás támogatását (BH 280/2004.). A legfontosabb negatív kritériumot az alábbiakban fogalmazta meg a Legfelsőbb Bíróság: „ha a felek egyike házastársi élet-, és vagyonszövetségben él, annak a ténye az élettársi vagyonszövetség fennállásának a lehetőségét kizárja” (BH 504/2004).

⁴⁰ Kjnp. 36/G. § (3) bekezdés

⁴¹ Szeibert Orsolya (2009): *A házasságon kívüli partnerkapcsolatok kérdései: különös tekintettel az élettársak vagyoni viszonyaira*. PhD-dolgozat, Budapest. 148-150.

A gyakorlat szempontjából a legjelentősebb fogalmi elem a felek tartós együttélési szándéka, és a köztük fennálló gazdasági közösség. Ez utóbbit elég precízen fogalmazza meg a Bíróság és nagyon szigorúan vizsgálja is a meglétét.

Abban az esetben, ha az indokolt körülmények alapján a teljes körű élettársi kapcsolat egy-egy eleme az adott esetben egy meghatározott időszakban nem állapítható meg, még önmagában nem akadályozza meg az élettársi kapcsolat megállapíthatóságát. Erre a Legfelsőbb Bíróság is rámutatott egy eseti döntésében, melynek lényege az, hogy a felperes volt férje állapota miatt egy intézményben került elhelyezésre, így az együttlakás a válás és az intézményi ellátás miatt nem valósult meg, ugyanakkor megállapítható volt a felek közötti tartós érzelmi és gazdasági közösség.

A Legfelsőbb Bíróság egy másik döntésében arra is rámutatott, hogy az élettársi kapcsolatot nem zárja ki az a tény sem, hogy a közös gazdálkodás során csak az egyik fél „kezeli” a pénzt.⁴²

Lényeges kérdés, hogy megállapítható-e a felek között fennálló élettársi kapcsolat, amennyiben csak az egyik fél rendelkezik jövedelemmel, illetve jelentősen nagyobb vagyonnal bír a másik félhez képest. A kapcsolatból levezethető kölcsönös támogatási kötelezettség alapján ebben az esetben természetes, hogy az élettárs megossza jövedelmét a másik féllel, aki az adott időszakban kisebb mértékben tud a közös költségekhez hozzájárulni. Ez nincs hatással az együttélés teljes időszakára megállapított szerzésarányra (BH 217/2013.)

A Legfelsőbb Bíróság is rámutat 531. számú Elvi Határozatában, miszerint az élettárs – külön kötelezettségvállalás hiányában – nem tartozik helytállással a másik élettárs által kötött szerződésből fakadó kötelezettségekért ((Csjt. 30. § (2) bekezdés; Ptk. 547. §) – EBH 2001/2/531.).

A gazdasági közösség megállapításához elengedhetetlen az együttélésen túl, az érzelmi és nemi élet, a gyerekekről történő gondoskodás vizsgálata is. Törvényben előírt feltétel a mindennapok során történő együttműködés, terhek közös viselése, jövedelmek felhasználása közös célok érdekében. Hiszen a közös gazdálkodás olyan gazdasági tevékenységet jelent, ami közös gazdasági célok eléréséhez szükséges vagyoni tevékenységekben is megnyilvánul. Ekkor a felek abban is egyetértenek, hogy ennek eredményeként szerzett vagyon közös lesz, abban az esetben is, ha harmadik személyek irányában csak egyikük jelenik meg szerző félként.⁴³

⁴² BH 1988.184.

⁴³ BDT 2601/2011.

Ugyanakkor nem minősül ilyen együttműködésnek, amennyiben a felek kölcsönös szívességi szolgáltatásokat teljesítenek egymás részére érzelmi alapon. Szintén nem állapítható meg élettársi kapcsolat, amennyiben valamelyik fél házasságban, vagy harmadik személlyel élettársi kapcsolatban él. Az élettársi kapcsolat megállapíthatóságát kizáró tényezők a negatív elemei a fogalomnak. Röviden megfogalmazva: nem állapítható meg élettársi kapcsolat, ha az egyik fél párkapcsolatban él. A Kúria állásfoglalása szerint: „ha a felek egyike házastársi élet- és vagyonközösségben él, annak ténye az élettársi vagyonközösség fennállásának a lehetőségét kizárja”. (BH 504/2004.)

Meg kell vizsgálnunk azt is, hogy családnak minősülnek-e, akik élettársi kapcsolatban élnek. Bár a család fogalmának kimunkálását komoly viták előzték meg, az felelős jogalkotási és joggyakorlati következményekkel bír, és kihat a társadalom egészére.⁴⁴

Mindenki számára a legelőnyösebb és legkézenfekvőbb meghatározás volt kezdetben az, amely szerint a családot a házasságban élő szülők (egy férfi és egy nő) és a gyerek(ek) alkotják. De mindenképpen a házasság intézménye az, ami elengedhetetlen hozzá.⁴⁵ Erre épül pl. a törvényes öröklési rendszer, szociális juttatásokat és tartási kötelezettséget alapoz meg, és ezen nyugszik az apasági vélelem is. Ameddig hiányzott a jogszabályi definíció, nem voltak nemzetközi egyezmények és jogalkotások, addig a fenti fogalomból kiindulva, nem minősült családnak, akiknek pl. egészségügyi okokból nem születhetett gyermekük.

Maga a jogalkotó is – a fentebbi fogalomból kiindulva – a de facto élettársakat további két alcsoportra osztja: ⁴⁶

- a de facto élettársak azon csoportja, akik között csak szerződéses viszony áll fenn, ezért rájuk a kötelmi jog szabályai irányadóak,
- és azok az élettársak, akik kapcsolatának családjogi hatásai is vannak, melynek alapját a közös gyermek adja.

Az élettársak számának növekedésével a vélemények azt képviselték, hogy az élettársak jogokra és kedvezményekre tartanak igényt, ugyanakkor elutasítják a házasságkötésből származó jogi kötelezettségeket.

⁴⁴ Jobbágyi Gábor (2013): *A család fogalom útvésztoiben*. Jogtudományi Közlöny.

⁴⁵ Lábady Tamás (2012): *Fésületlen gondolatok az új polgári törvénykönyv negyedik családjogi könyvéhez és a családok védelméről szóló sarkalatos törvénytervezethez*. In: Pro Vita et Serientia Ünnepi kötet, Szent István Társulat. 158.

⁴⁶ Kriston Edit (2016): *Az élettársak megítélése az alkotmányjog és a polgári jog szempontjából*. Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica, Tomus XXXIV. pp.226-239.

Bár kitartóan az élettársi kapcsolatok szerződés jellegén van a hangsúly, de ellentmondásokba ütközhetünk a jogszabályok szövegének és az indoklások vizsgálatakor.

A jogalkalmazói gyakorlat igyekszik alkalmazható válaszokat adni a törvény által hiányosan hagyott kérdésekre. Az egyes helyzetekben mind a személyi, mind a vagyoni viszonyok mérlegelésére kiemelt figyelmet kell fordítani.

Fontos és felelősségteljes munkát igényelt az élettársi kapcsolatok joghatásainak kimunkálása.

5. JOGHATÁSOK

avagy: a szabályozás az új Ptk.-ban (is)

A joghatásokat tekintve a 2014.03.15-én hatályba lépett új Ptk. jelentős változásokat hozott a de facto élettársak kapcsolatának vonatkozásában, hiszen a régi Ptk. csak a vagyoni jogi viszonyokat rendezte korábban. Minden más elem újdonságnak számít.

Az élettársi kapcsolatok szabályozása még napjainkban sem ért véget hosszú folyamata ellenére, hiszen az új Ptk. rendelkezései is eltérő véleményeket és álláspontokat generálnak.

A 2013.évi V. törvény az új Polgári Törvénykönyv különlegessége a szabályozás kettősségében rejlik, hiszen ahogyan korábban is említettem az élettársakra vonatkozó szabályanyag egy része a családjogban, másik része pedig a kötelmi jogban kerül szabályozásra. Az élettársak helyzetének megértéséhez nemcsak a norma szövegének értelmezését kell elvégeznünk, hanem a jogalkotó akaratát is meg kell vizsgálnunk. Kőrös András véleménye szerint, ez a megosztottság nem sikerült tökéletesen: „Az élettársi kapcsolatok szabályainak kétfelé osztása az említett alapon – szerződéses vagy családjogi kapcsolat – technikailag tökéletlenül sikerült”.⁴⁷ A megosztás alapjának a közös gyermek meg (nem) létét tekinti. Azokat a kapcsolatokat tehát, ahol van közös gyermek, nagyobb védelemben kívánja részesíteni, ezért a családjogi szabályok körébe rendeli őket, míg azokat a kapcsolatokat, amelyből nem származik közös gyermek, egyfajta speciális szerződésként kezeli, és ahogyan a régi szabályozás is, a kötelmi jogban helyezi el.

Szeibert Orsolya véleménye szerint is indokolatlan ez a fajta megosztás: „Azáltal, hogy a gyermektelen élettársak (azok is, akiknek esetleg egészségügyi okok miatt nem lehet gyereke) a kötelmi jog körében kerülnek szabályozásra – illetve maradnak – anélkül, hogy a kapcsolatnak tartási, lakáshasználati, öröklési jogi következményei lennének, egyértelműen visszalépünk a Ptk. jelenleg hatályos szabályozásához képest.”⁴⁸

A párkapcsolati formák jogi alapjának még mindig a házasságot tekinti, de már egyéb alternatív lehetőségekkel kiegészülve.

Az új Ptk. szintén dualista jelleggel szabályozza az élettársak vagyoni viszonyait.

⁴⁷ Kőrös András (2013): *A családjog jövője*. Az új Ptk. családjogi könyve – 2013.évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése; Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi Kapcsolat. Családi Jog 2013/3.8.

⁴⁸ Szeibert Orsolya (2013): *Élettársak – a villikirály lányai vagy szürkéllő fűzfák: A de facto élettársi kapcsolat szabályozásának margójára*. Ptk2013. (utolsó megtekintés: 2020.02.18.)

Az új Ptk. nem szól a bejegyzett élettársakról nevesítve, hiszen róluk külön törvény rendelkezik.⁴⁹ Bár a két törvény közötti ütközés fennáll, értelemszerűen vonatkoznak a bejegyzett élettársakra a Ptk. rendelkezései az élettársakról. A jogszabály az élettársakat hozzátartozónak minősíti, míg a bejegyzett élettársakat közeli hozzátartozónak tekinti.⁵⁰

5.1. AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT CSALÁDJOGI JOGHATÁSAI

Az élettársi kapcsolathoz kétféle családjogi joghatás fűződhet, de csak abban az esetben, amennyiben a felek legalább 1 évig együtt éltek és közös gyermekük született.

5.1.1. Az élettársi tartás

Az új Ptk. rendezi tehát az élettársak tartási kötelezettségét, mind az arra való jogosultságot,⁵¹ képességet és érdemtelenég eseteit is, kiterjesztve a rokонтartásra is.⁵² Vagyis rögzíti, hogy mely feltételek teljesülése esetén kérhet a volt élettárs tartást. A jogosultságot az életközösség legalább 1 évig tartó fennállása és a közös gyermek alapozza meg. Elsősorban szükségesek hozzá a rokонтartásnál meglévő feltételek, azaz: a rászoruló fél önhibáján kívül kerül nehéz helyzetbe, a tartásra nem érdemtelen, és az igénytel csak az élettársi kapcsolat megszűnését követően lehet fellépni. A jogosultság benyújtására főszabály szerint az életközösség megszűnését követő 1 éven belül van lehetőség, azon túl csak különös méltánylást érdemlő esetekben. A tartásra jogosultság sorrendje alapján az élettárs a házastársakkal, volt házastársakkal azonos helyen válik jogosulttá. Speciális feltételként jelenik meg, hogy a kapcsolatnak legalább egy évig fenn kellett állnia, és abból közös gyermek is született.⁵³

Az eltartásra kötelezett ugyanakkor saját, illetve gyermeke tartását nem veszélyeztetheti az élettársi tartás miatt,⁵⁴ vagyis fontos feltétel kötelezetti oldalról a tartás képessége. Egy utaló szabállyal is találkozunk a tartásdíj megállapítása és teljesítése kapcsán. Ugyanis a Ptk. utal tehát a rokонтartás szabályaira, de kiemeli, hogy a rendszeres kötelezettség egy egyszeri nagyobb értékű szolgáltatás teljesítésével is kiváltható, amennyiben erről a felek megállapodnak, és ezt a megállapodást közokiratba, vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalják.

⁴⁹ 2009. évi XXIX. törvény

⁵⁰ Ptk. 8:1. (1) bekezdés

⁵¹ Ptk. 4:86. §

⁵² Ptk. 4:86. § - 4:91. §

⁵³ Ptk. 4:86. § (1) bekezdés

⁵⁴ Ptk. 4:88. § (1) bekezdés

Amennyiben a megállapodás létrejön, akkor még rászorultság esetén sem léphet fel az élettárs más követeléssel.⁵⁵ A Legfelsőbb Bíróság hangsúlyozza, hogy az örökhagyó tartásával kapcsolatban felmerülő költségek hagyatéki hitelezői igényként érvényesíthetőek, amennyiben a tartás az ellenszolgáltatás, illetve az örökség reményében történt; élettársak esetében csak akkor, ha a tartás a keretet meghaladta és nem volt ellenszolgáltatás.⁵⁶

A joggyakorlat alapján megállapítható, hogy az élettársi kapcsolat mellett fennállhat szerződéses tartási jogviszony is, mely szerződés alapját képezi a kapcsolat megszűnését követő kielégítési igénynek, amennyiben az élettárs különvagyonából tartotta az élettársát, meghaladva a szükségszerűen az együttélésre járó keretet (ez természetesen bizonyítandó).⁵⁷ Jó erkölcsbe ütközik az a szerződés, amelyet a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő élettárs halálát közvetlenül megelőzően kötöttek a teljes vagyon megszerzésének reményében.⁵⁸

5.1.2. A lakáshasználat bírói rendezése

A másik joghatás a lakáshasználat bírói rendezése, azaz, bíró fog dönteni a kérdésben, amennyiben a felek azt szerződésben előre nem rendezték. Speciális szabályozást tartalmaz a lakáshasználat kérdésében is az új Ptk. 4:92. §-a, amikor is rögzíti, hogy a rendezés során fokozott tekintettel kell lenni a családvédelmi értékekre. Vagyis, amennyiben bírósághoz fordulnak a felek a kérdésben viszonyuk megszűnése esetén, mert azt szerződés vagy egyéb megállapodás nem rendezi, akkor a jogalkalmazó elsősorban a kiskorú közös gyermek érdekeit figyelembe véve hoz döntést. Gondoskodnia kell arról a döntés által, hogy a gyermek ne váljon hajléktalanná, de ehhez nem szükségszerű, hogy a gyermek lakhatása és nevelése a korábbi közös lakásban valósuljon meg.

A bíróság élhet minden olyan lehetőséggel, amellyel a házastársak közös lakáshasználatának megosztásakor: használat megosztása, egyik fél feljogosítása a kizárólagos használatra, a távozó fél részére pénzbeli térítést ítélt meg, stb. Ezek alkalmazásakor egyaránt mérlegeli a tulajdoni arányokat és a személyes körülményeket is.

⁵⁵ Ptk. 4:89. §

⁵⁶ Legfelsőbb Bíróság Pfv. II. 22.543./2001. és BH 2005/141.

⁵⁷ BH 2002/7.268.

⁵⁸ BH 2007/8.310.

Amennyiben az élettársi kapcsolat fennállása alatt megvásárolt ingatlan bejegyzése egyenlő arányban történt az ingatlan-nyilvántartásba, arra a szerződés megtámadása nélkül lehet közös vagyon megosztása iránt hivatkozni.⁵⁹ Értékelní szükséges a gyermeknevelésben és a háztartási munkavégzésben való közreműködést is. Amennyiben a lakás tehát közös tulajdonban van, azt közösen vették vagy bérelték, akkor fizikailag megosztja majd a bíróság a lakáshasználatot, vagyis a lakás egyes részeit osztja szét közös helyiségekre és olyanokra, amelyet csak az egyik vagy másik fél használhat majd. A lakás megoszthatósága esetén is felmerülhet az a probléma, hogy az élettársak viszonya annyira megromlott, hogy nem tudnának közös lakásban élni, ebben az esetben mondjuk, hogy a lakás szubjektív megoszthatatlan. Ennek következményeként a bíróság a körülmények mérlegelése alapján az egyik fél kizárólagos lakáshasználati jogát kimondja, kötelezve a másik felet a lakás elhagyására. Ekkor a távozó részére a bennmaradó élettárs ellentételezést kell, hogy fizessen, hiszen a lakás korábban közös tulajdon volt. Ez is egy utalószabály, mivel párhuzam vonható a házastársak lakáshasználatának rendezésével. Abban az esetben, ha a lakás csak az egyik fél tulajdona vagy bérleménye, akkor főszabályként, amennyiben nincs közös kiskorú gyermek, ő maradhat a lakásban.

Szívességi lakáshasználónak minősül az élettárs, ha az egyik fél bérlakásában élnek együtt, ekkor mind a lakást bérlő fél halála, mind pedig az élettársi kapcsolat megszűnése kiürítési kötelezettséggel jár a másik félre nézve. A bérlő élettárs halála esetén kivételt képez, ha a kapcsolat legalább 1 évig fennállt, és abból közös gyermek született. Ilyenkor mindenekelőtt a gyermek érdekeit és jogait kell figyelembe venni.

Lehet olyan eset is, amikor a bíróság annak a félnek ítéli a lakáshasználatot, aki annak nem tulajdonosa vagy bérlője. Itt fontos feltétel, hogy legyen közös kiskorú gyermek az élettársi kapcsolatból, akinek felügyeleti joga a nem tulajdonos vagy nem bérlő élettársat illeti meg. Ekkor a bíróság a kiskorú gyermek jogait tartja elsődlegesen szem előtt.

Amennyiben a felügyeleti joggal rendelkező élettársnak másik lakása, vagy egyoldalú nyilatkozattal beköltözhetővé tehető lakása van, nem tarthat igényt a másik élettárs lakására. Amennyiben a bíróság osztott lakáshasználatot rendelt el, vagy a kizárólagos jogcímmel rendelkező élettársat kötelezte a lakás elhagyására, bármikor kérhető a lakáshasználat újra rendezése.

⁵⁹ Kőrös András (2013): *A családjog jövője. Az új Ptk. családjogi könyve* – 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. Családi jog 2013/3. 1-8.o.

Örökölhet-e az élettárs?

Az öröklés kapcsán az élettársakat a házastársaktól eltérő jogok illetik meg. Csak végrendelet alapján örökölhetnek egymás után az élettársak, mert nem tartoznak a törvényes örökösök körébe. Élettárs csak a Polgári Törvénykönyv tervezete szerint örökölhette volna élettársa után, meghatározott feltételek szerint: az örökhagyóval közösen lakott lakásra, annak berendezéseire és felszerelési tárgyaira csak korlátozhatatlan használati jogot örökölhette volna, amennyiben az örökhagyóval legalább 10 évig és a halálakor is együtt éltek. Ez a használati jog a túlélő élettársat megillette volna élete végéig, akkor is, ha időközben házasságot köt, vagy új élettársi kapcsolatot létesít. A jogosultság nem lett volna megváltható az örökös(ök) által, de a túlélő élettársnak lett volna lehetősége nekik megváltásra felkínálni. Mindezek után a hatályba lépett jogszabályok semmilyen öröklési jogi joghatást nem fűznek az élettársi kapcsolathoz. A fentieknek különösen azoknak a pároknak a szempontjából van jelentősége, akik már régebb óta élnek együtt, idősebbek, közös gyermekük nem született, de ugyanakkor különböző vagyontárgyakat szereztek együttélésük alatt. Ebben az esetben az egyik élettárs halálakor, annak vagyontárgyai nem a másik élettársat, hanem az örökösöket fogják megilletni.

Összességképpen megállapíthatjuk, hogy mivel az esetek egy része nem jut el a bíróságig, így nem tudjuk azokban kinek az érdekei érvényesültek.

Családjogi vonatkozásban az élettársi kapcsolat jellemzői még, hogy:

- nem keletkeztet automatikusan apasági vélelmet: a jogállást apasági vélelem, emberi reprodukcióra irányuló eljárásban való részvétel, vagy bírói ítélet alapozhatja meg;⁶⁰
- a szülőket azonos mértékben illeti meg a szülői felügyeleti jog;
- az élettársi kapcsolat megszűnését követően, ha az egyedülálló fél új kapcsolatot létesít (házasságot köt, élettársi kapcsolatot létesít), akkor az új partner nevelő szülő lesz, és megilletik bizonyos jogosultságok;
- élettársak nem fogadhatnak közösen örökbe;
- egymás nevének viselése nem megengedett az élettársak részére.

⁶⁰ Ptk. 4:98. §

5.2. AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT KÖTELMI JOGI JOGHATÁSAI

Az élettársi kapcsolatokhoz nemcsak családjogi, hanem kötelmi jogi joghatások is kapcsolódnak.

5.2.1. Vagyoni viszonyok

A legfontosabb kötelmi jogi joghatás az élettársak vagyoni viszonyainak rendezése.

Az 1959.évi IV. törvényben (régii Ptk.) nem találunk előírást a fogalomra és a vagyoni viszonyokra, amely hiányosság egyre több vitát generált. Ez kényszerhelyzetbe hozta a jogalkotót a rendezés, állásfoglalás kapcsán. A Legfelsőbb Bíróság PK. 94. számú állásfoglalásában felállít egy szempontrendszert, mely alapján: az élettársi kapcsolatokat atípusos szerződésnek tekinti, és a polgári jogi társaság szabályai között rendezik az élettársak vagyoni viszonyait. Az 1977-es módosítással belekerül, hogy a felek tulajdoni igényt támaszthatnak, és főszabályként a szerzésben való közreműködésük arányban szereznek a felek közös tulajdont. Amennyiben a közreműködésük aránya nem állapítható meg, azonos mértékűnek kell tekinteni azt. A szerzésben való közreműködésnek számít az elvégzett házimunka is.⁶¹ A viszony rendezéséhez párhuzamot vontak a házastársak vagyoni szerződéseivel, fokozott figyelmet fordítva az eltérésekre (pl. míg a házastársak fele-fele arányban részesülnek, addig az élettársak szerzésben való közreműködésük arányában).⁶² „Az élettársak egymás közötti vagyoni viszonyaikat az élettársi együttélés idejére szerződéssel rendezhetik. A szerződés akkor érvényes, ha közokiratba, vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalták.”⁶³

⁶¹ 1959-es Ptk. 578/G. § (1). bekezdés

⁶² Kriston Edit (2019): *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyoni szerződésrendszer.* Advocat, XXII. évfolyam 1. szám

⁶³ Ptk. 6:515. § (1) bekezdés

A párhuzam megvonásával kapcsolatban más-más vélemények alakultak ki a jogirodalomban: egyfelől a jogirodalom és a bírói gyakorlat is a házassági közös szerzés vélelmével megegyezőnek vélte az együttélés alatti vagyonszerzést;⁶⁴ míg mások (pl. Rakvács, Hegedűs Andrea) véleménye szerint a vagyoni szabályokat csak az együttélés alatt közösen megszerzett vagyonelemekre lehet alkalmazni, aminek alátámasztására kimondják, hogy vélelmet csupán jogszabály állíthat fel, jogalkalmazó nem.⁶⁵ Csak a vagyoni egészében vizsgálták a szerzési arányt, nem az egyes vagyontárgyak esetében. Amennyiben a szerzés aránya nem volt pontosan megállapítható, úgy egyenlő arányban részesültek a közösen szerzett vagyonból az élettársak. Természetesen korrekciós tényezőket is figyelembe vettek a közreműködésnél: ilyen tényező pl. a közös gyermek nevelése, és a háztartásban való közreműködés.

A (rég) Ptk. 578/G. § (1) bekezdése egyedüli jogszabályhelyként tartalmazta az élettársak közös gazdálkodásával kapcsolatos elszámolási szabályokat. A bírói gyakorlat szerint: „a közös háztartásban élők vagyoni viszonyaira vonatkozó szabályozásra csak akkor kerülhet sor, ha a közös háztartásban élő hozzátartozók gazdasági tevékenységet is igénylő közös céljuk elérése érdekében járnak el, – és ha nem is kifejezett megállapodással, de legalábbis hallgatólagosan – egyetértenek abban, hogy a közös gazdasági tevékenység eredményeként szerzett vagyoni közös legyen.”⁶⁶ Az élettársak vonatkozásában speciális vagyoni jogi szabályok érvényesültek, melyek alapján a felek a szerzésben történő közreműködés arányában szereztek tulajdont a közös vagyoni. A közös gazdálkodás során megszerzett vagyoni és a keletkezett vagyonszaporulat az élettársak közös tulajdonává vált. A bíróság csak az egész vagyoni tekintetében vizsgálhatta a közreműködési arányt, az egyes vagyontárgyak vonatkozásában nem, Amennyiben a szerzési arány nem volt megállapítható, azt egyenlőnek kellett tekinteni. A bíróságnak kellő mértékben tisztázni és értékelni kellett korrekciós tényezőként a szerzésben való közreműködést befolyásoló tényezőket, a háztartási munkában való közreműködést, és az élettársak tevékenységét a gyermek nevelésével, gondozásával kapcsolatban.

⁶⁴ BH 122/2007.

⁶⁵ Hegedűs Andrea (2008): *Az élettársi kapcsolatok szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra*. Szegedi Tudományegyetem. 2008. doktori értekezés. 104 - 105.

⁶⁶ BH 1998.588

A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a szerzésben történt közreműködés arányának megállapítása során a felek által ténylegesen elért jövedelem összegén túl, a közös háztartásban személyesen végzett munka értékét, az esetleges felújítási munka értékét, és a különvagyonaikat is figyelembe kell venni.⁶⁷

Az élettársak közös szerzésén alapuló igényei tulajdoni igénynek minősülnek, így azok nem évülnek el. Az ingatlanok szerzését illetően bírósági határozat kimondta, hogy ha az élettársi kapcsolat fennállása alatt a felek által vásárolt ingatlan bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba egyenlő arányban történt, akkor a szerződés megtámadása nélkül lehet az eltérő szerzési arányra hivatkozással közös vagyon megosztása iránti igényt érvényesíteni.⁶⁸ Ekkor nem a ráépítésre, hanem az élettársi közös vagyon megosztására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ha az élettársak egyike nem akart a másik féllel közös tulajdont szerezni, erről a jogáról lemondhatott. Ha a lemondásra bizonyítottan a felek arra irányuló téves feltevése vezetett, hogy a lényegesen fiatalabb élettárs túléli az idősebbet, ellenkező esetben a párja halála után a nyilatkozat kötelmi jellegéből adódóan, az egyoldalú joglemondó nyilatkozatát az érintett fél megtámadhatja.⁶⁹ Az élettársak közös vagyonukat rendeltetésszerűen közösen használhatják, de megállapodhatnak megosztott használatban is. A különvagyont tekintetében már ekkor is dilemmát okozott, hogy a házastársi különvagyont fogalma használható-e az élettársak vonatkozásában is, figyelembe véve akár azt is, hogy több bírói döntés is hivatkozik rá. Ennek megfelelően a különvagyont tárgyait a bírói gyakorlat többnyire az alábbi vagyontárgyakat tekinti:

- az élettársi viszony létesítésekor már megvont vagyontárgyak,
- az élettársi viszony alatt öröklés vagy ajándékozás útján szerzett vagyontárgyak,
- személyes használatra szolgáló szokásos mértékű és mennyiségű vagyontárgyak,
- a különvagyont helyébe lépő, vagy értékén vásárolt vagyontárgy,
- amit a felek vagyoni szerződéssel a különvagyontukba utalnak,
- a különvagyont haszna.

⁶⁷ BH 1996.258

⁶⁸ BH 2002.229.

⁶⁹ BH 1999.498.

Láthatjuk, hogy a vagyontárgyak megegyeznek a házastársi különvagyonba tartozó vagyontárgyakkal, az alábbi eltéréseket leszámítva:

- bár a törvény nem említi külön, de az élettársaknak is van lehetőségük, vagyoni jogi szerződés készítésére. Ennek nincs különösebb formai követelménye, elegendő hozzá akár a felek ráutaló magatartása által kinyilvánított kölcsönös és egybehangzó nyilatkozat.
- eltérően a házastársakra vonatkozó szabályoktól, hozzájárulásként kell elszámolni a különvagyon hasznát az azzal rendelkező élettársnak.

A házastársakra vonatkozó szabályozást figyelembe véve nem beszélhetünk vagyonközösségről az élettársak vonatkozásában, ezért annak megszüntetése nem is lehetséges, ugyanakkor az életközösség megszűnésének vannak vagyoni jogi következményei. Mivel a jogközösség felszámolására irányuló megállapodás nincs alakszerűséghez kötve, így ezek a megállapodások szélesebb körben vehetőek figyelembe, mint a házastársakéi. A felek megállapodás hiányában bírósághoz fordulhatnak. Ebben az esetben szükségessé válhat vagyonmérleg felállítása, amibe nem szükséges felvenni az élettárs kizárólagos tulajdonában lévő vagyontárgyakat, ha azoknak a vagyoni viszony felszámolásakor nincs jelentőségük. Miután a meglévő vagyonból leszámították a megtérítendőket, a fennmaradó vagyonrészt kell az élettársak között szerzésben való közreműködésük arányában megosztani. A jogszabály nem rendelkezik megtérítési igényről az élettársak esetén, de analógia alapján természetesen van helye az ő vagyonuk keveredése esetén is megtérítésnek. Nincs helye megtérítésnek azonban, ha az élettárs vagyonának csökkenése vagy a vagyonnövekedés elmaradása nem hozható összefüggésbe az élettársi viszonyal, különösen akkor, ha nem szolgált a másik élettárs előnyére. Megtérítés jöhet szóba ugyanakkor, ha az egyik élettárs vagyonának felhasználása a másik élettárs előnyére szolgált, arra figyelemmel, hogy egymás iránti kötelezettségeik nem olyan szigorúak, mint a házastársak vonatkozásában. Hiszen az egymás közötti érzelmi és gazdasági közösség alapján feltételezhető, hogy az élettársak gondoskodnak egymásról.

A Legfelsőbb Bíróság gyakorlata alapján is megfigyelhetjük, hogy az élettárs nem tartozott helytállni a másik élettárs által kötött szerződésekből eredő kötelezettségeikért, külön kötelezettségvállalás hiányában. Természetesen a jogirodalomban ezzel kapcsolatban is több álláspont alakult ki.

Bajory Pál véleménye szerint védelemre szorulnak a harmadik jóhiszemű személyek, különösen akkor, ha az élettársak kifelé, mint házastársak jelennek meg. Álláspontja szerint, az ügyletkötésben közvetlenül részt nem vett élettárs felelőssége megállapítható az ügyletkötésből harmadik személy irányába keletkezett kötelezettségekért, ha a jogügylethez kifejezetten vagy hallgatólagosan hozzájárult, vagy ha az ügylet az ő érdekét is szolgálta.⁷⁰ Vukovics István véleménye szerint teljesen kizárt az élettárs felelőssége, ha élettársa az ő beleegyezése nélkül szerződött harmadik féllel. Rakvács József szerint a kérdés nem ennyire egyszerű, hiszen mindenképpen figyelemmel kell lenni az ügylet során nem érintett élettárs érdekeire is, hiszen nem vonatkozik rá a házastársakra irányadó hozzájárulási vélelem. Hiszen, ha pusztán csak a hozzájárulásáról lenne szó, akkor az sem jogokat sem kötelezettségeket nem keletkeztetne számára. Ugyanakkor szerződési akaratát a jelen nem lévő élettársi kifejezésre juttathatja írásban, szóban, akár ráutaló magatartással, és ezáltal mindkét fél a szerződés alanyává válik, de nem téveszthető össze a hozzájárulással. Már maga a kifejezés sem szerencsés az élettársakat illetően. A hatályon kívül helyezett 827. PK. állásfoglalás is tartalmazott ezzel összhangban, mi szerint is a vagyonközösségben élő élettársak vagyonszerzésénél élesen el kell választani az élettársak belső és külső viszonyait. A lényeg az akarategység megléte, vagy hiánya. Hiszen a felek külső viszonyukban szerepelhetnek külön szerzőként, de belső viszonyukban akarategységüktől függően lehetnek közös szerzők. Ilyenkor ugyanis a jelen nem lévő élettárs a közös vagyomból részesüléssel tartozik felelősséggel. Ugyanakkor szerződési akarat hiánya miatt a szerződés jogosultja illetve kötelezettje egyedül csak a szerződést kötő élettárs lesz. A külső harmadik személy irányában pedig csak ő tartozik majd felelősséggel. Speciális helyzetként jelentkezik annak az ingatlan az átruházása, amelyik az egyik élettárs nevében van, de közös tulajdonban. Az ilyen helyzetek jogi megítélése a jogirodalom és a bírói gyakorlat szempontjából is eltérő megoldásokat eredményezett. A problémát a házastársakra vonatkozó szabályozásból levezetve kiemelendő, hogy a Cstv. szerint a vagyonközösségbe tartozó tárgyakat csak a házastársak közös beleegyezésével lehet elidegeníteni, valamint a közös vagyonra vagyoni jogi rendelkezést tenni egyáltalán, és ez a kötelezettség a házassági vagyoni jogi megosztásig fennáll. A bírói gyakorlat kivételt tesz, ha előnyt nyújt a közös vagyonnak az egyoldalú kötelezettségvállalás, és nem jár elidegenítéssel vagy súlyos megterheléssel.

⁷⁰ Bajory Pál (1959): *Az élettárs és az élettársi viszony a polgári ítélezésben*. In: Magyar Jog. 1959. VI. évf. 7. szám 210.

Az egyetértési kötelezettség kiterjed a vagyonközösséghez tartozó vagyontárgyakra és az osztatlan közös tulajdonú tárgyakon fennálló eszmei hányadra is. E vonatkozásban a Ptk. közös tulajdonra irányadó szabályainál szigorúbbak a Csjt. szabályai – a házasfelek sajátos vagyoni viszonyainak megfelelően.⁷¹ Az élettársakra a fentiek alapján csak a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályai alkalmazhatóak, ami valamennyi tulajdonostárs hozzájárulását megköveteli az egész vagyon feletti rendelkezéshez.

A legfontosabb kötelmi jogi joghatás az élettársak vagyoni viszonyainak rendezése, amellyel kapcsolatban a Ptk. igazodik a házastársak vagyoni viszonyainak szabályozásához, és a szerződéses rendezést preferálja, amikor is kimondja, hogy: „Az élettársak egymás közötti vagyoni viszonyait az élettársi együttélés idejére szerződéssel rendezhetik. A szerződés akkor érvényes, ha közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalták.”⁷² A házastársi vagyoni szerződésekre irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni az élettársi vagyoni szerződésekkel kapcsolatban. Annak ellenére, hogy a joggyakorlat a vagyoni rendezéskor a viszonyt igyekszik távolítani a házasságtól.⁷³ Bár a törvény szövege alapján megfigyelhető egyfajta rendszer, mégis jelentős alakítást végzett rajta az ítélkezés is.⁷⁴ A rendezés során mindenképpen az élettársak jogi fogalmának tisztázásából kell kiindulni, melyet némiképp megkönnyít az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába történt bejegyzése a kapcsolatnak, de az ellen ellenvetéssel lehet élni. Ez a fajta vagyoni szerződés is joghatás, ami bár javasolt lehetőség a felek részére, de nagyon kevesen élnek vele, annak ellenére, hogy a közszerzeményi rendszer, amit az élettársi kapcsolatokra kell alkalmazni annyira bonyolult és kusza. A mögöttes alkalmazandó joganyag a házastársak vagyoni jogára alkalmazni rendelt jogszabályok, vagyis, ha nincs az élettársakra vonatkozó speciális szabály, akkor a házastársakra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Főszabály szerint az élettársi kapcsolatok esetében a szerződés hatálya az életközösség megkezdése, de az élettársak ettől eltérően is megválaszthatják.⁷⁵ Ahogy fentebb megfigyelhettük, a szerződés érvényességéhez szigorú alaki követelmények szükségesek. A bíróság döntés előtt az élettársak fogalmát és a körülményeket alaposan mérlegeli.

⁷¹ 1959-es Ptk. 174. §

⁷² Ptk 6:515. § (1) bekezdés

⁷³ Vékás Lajos (2008). *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. Complex Kiadó, 2228.

⁷⁴ Szeibert Orsolya (2012): *Család, gyermek, vagyon*. Budapest. HVG-Orac, Budapest.

⁷⁵ Petrik András (2013, szerk.): *Polgári Jog- Család jog*. HVG-ORAC, Budapest. 2013. harmadik rész 152. oldal

A fogalom elemei között vannak ugyanakkor nem mérlegelhetőek is (fennálló házasság, vagy élettársi viszony). A mérlegelhető elemek köre már hosszabb bizonyítási folyamatot alapozhat meg. Szintén párhuzam vonható a házassági vagyoni szerződéssel a tartalom vonatkozásában, miszerint a felek bármiről rendelkezhetnek és bármilyen, a házastársak között is érvényesülő vagyoni rendszert is kiköthetnek, akár a vagyoni közösséget is. Ugyanakkor a szigorú alakosság a jogviták megelőzésére és a védelemre szoruló „gyengébb fél” érdekében szükségesek. Így elkerülhető az egyik élettárs kisémmizése. Fontos szabály a hitelező védelme érdekében, hogy „a szerződés harmadik személyekkel szemben akkor hatályos, ha a szerződést az élettársi vagyoni szerződések nyilvántartásába bevezették, vagy ha az élettársak bizonyítják, hogy a harmadik személy a szerződés fennállásáról és annak tartalmáról tudott vagy tudnia kellett.”⁷⁶ Az élettársakra a törvényes vagyoni jog szabályait kell alkalmazni – ami ebben az esetben egy sajátos közszerzeményi rendszer, – amennyiben nem kötnek vagyoni megállapodást, vagy eltérő rendelkezést nem tartalmaz az élettársi vagyoni szerződés.⁷⁷

Az új Ptk. 6:516.§ (1) bekezdés kimondja, hogy az élettársak eltérő megállapodásuk hiányában önálló vagyonszerzők és az élettársi közösségük megszűnésekor bármelyik fél kérheti a vagyonszaporulat megosztását.⁷⁸ Ez a két megállapítás egyszerűen értelmezhetőnek tűnik, ugyanakkor a mögöttes logikai tartalmuk aggályos.⁷⁹ A közszerzeményi rendszer alapján az élettársi kapcsolatban az életközösség fennállásának idején mindkét fél vagyoni különülésben él, és a szerzett vagyonról leltárt kell készíteni az életközösség megszűnésekor. Ekkor meg kell vizsgálni, hogy a vagyoni mely része közszerzemény, mekkora vagyongyarapodás következett be, és le kell vonni belőle a vagyonszaporulatnak nem minősülő élettársi különvagyont. Maga a jogalkotó ugyanis nem ad pontos meghatározást a vagyonszaporulat fogalmára, ennek pontosítására ugyanakkor a következő rész ad támpontot, amikor is meghatározza, hogy a vagyonnak az a része, ami házastársi különvagyonnak minősül, nem számít bele a közös vagyoni.

⁷⁶ Ptk. 6:515. § (3) bekezdés

⁷⁷ Ptk. 6:516. §

⁷⁸ Ptk. 6:516. §

⁷⁹ Kriston Edit (2019): *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész. Az élettársak közötti törvényes vagyoni rendszer.* *Advocat*, XXII. évfolyam 1. szám

Ennek alapján tehát nem képezi a vagyonszaporulat részét:

- az élettársi viszony létrejöttkor már meglévő vagyontárgy;
- az élettárs által az életközösség ideje alatt örökölt vagy részére ajándékozott, vagy ingyenes juttatás;
- az élettárs személyét ért sérelemért kapott juttatás (sérelemdíj);
- az élettárs személyes használatára szolgáló szokásos mértékű vagyontárgy;
- a különvagyon értékén szerzett vagyontárgy, illetve a különvagyon helyébe lépő érték.⁸⁰

A vagyonszaporulatból minden fél a szerzésben való közreműködésének megfelelő arányban szerez részt.⁸¹ A gyakorlat tehát nem egyszerű piaci szereplők szerződésének tekinti az élettársak vagyoni jogi szerződését: hiszen az élettársak az elvárható mértékben tartani és támogatni kötelesek egymást. De bírói mérlegelésre van lehetőség annak vonatkozásában, hogy az egyik fél által nyújtott ápolási-, gondozási feladatok meghaladják-e az életközösség tartalmát jelentő és vele járó tevékenység kereteit.⁸² A gyakorlat alapján az élettársi kapcsolatok sokféleségéből következik, hogy egy-egy elem megléte nem alapozza meg az élettársi kapcsolat fennállásának tényét (pl. pozitív lehet, családi eseményeken való közös megjelenés, így az összetartozás kifejezése harmadik személy felé).⁸³ Hiába élnek együtt ugyanakkor a felek, amennyiben a gazdasági közösség hiányzik.

A jogalkalmazó álláspontja, hogy nem áll fenn az élettársi kapcsolat, amennyiben a közös és tartós gazdasági cél, gazdasági együttműködés nem valósul meg. Nem kell ezek minden apró döntésében mindkét félnek részt vennie, az munkamegosztás révén is megvalósulhat. Fontos megvizsgálni az ítélezésben, hogy van-e közös befektetése az élettársaknak, hosszú távra terveztek-e, stb.⁸⁴

Mindezen tényezőket figyelembe véve, a bírói gyakorlat alapja, hogy az élettársi kapcsolat nem állapítható meg, amennyiben a gazdasági életközösség a közös háztartásban való együttélés, együttlakás tényén és a fenntartáshoz szükséges kiadásokban történő kölcsönös támogatáson nem mutat túl.

⁸⁰ Barzó Tímea (2017): *A magyar család jogi rendje*. Patrocínium Kiadó, Budapest, 271.o.

⁸¹ Ptk. 6:516. § (2) bekezdés

⁸² BH 2004/467.

⁸³ BDT 2011.2601.

⁸⁴ BDT 2008.1805.

A fentieket figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a jogalkotó a vagyonszaporulatot a házastársak közös vagyonával azonosítja, vagyis: „az egyes vagyონrészek tekintetében nem indokolt különbséget tenni a házastársak és élettársak között.”⁸⁵ Eltérő álláspontot képvisel Kriston Edit, aki szerint márpedig különbséget kell tenni⁸⁶, mert az élettársak önálló vagyonszerzői minősége azt jelenti, hogy „egyikük szerzése sem hat ki a másikra, egymás tartozásaiért nem felelnek.”⁸⁷ Így, véleménye szerint a vagyonszaporulat inkább a hagyományos értelemben vett dologi jogi közös tulajdonnal egyezik meg.

A vagyon elkülönítés miatt a de facto élettársak belső és külső jogviszonyaiban is élesen elkülönülő vagyontömegekről beszélhetünk: az egyik és a másik élettárs vagyonáról. Ezek tovább bonthatóak: az élettárs különvagyonára és a de facto élettárs vagyongyarapodására.⁸⁸ Ebből következik, hogy a de facto élettárs vagyongyarapodása lesz majd az vagyonszaporulat, amire tekintettel az élettársi viszony megszűnésekor az élettársak egymással szemben kötelmi jogi igényt támaszthatnak. Ezzel az igénnyel bármelyik fél felléphet a kapcsolat megszűnésekor.⁸⁹ Fontos megjegyezni, hogy itt is figyelemmel kell lenni az 1959-es Ptk.-hoz hasonlóan a vagyonszaporulat értékét befolyásoló korrekciós tényezőkre, melyek értékét meg kell határoznia a bíróságnak és az elszámolást erre tekintettel kell elvégezni. Az eljáró bíróságok ilyen esetekben a szerzésben való közreműködés arányát veszik alapul, a részvétel mértékének bizonyítása a vagyonszaporulatban nagy jelentőséggel bír. A bizonyítás alapjául közhiteles nyilvántartások, okiratok szolgálnak, amikből a szerzésben történő aktív részvétel megállapítható lesz.

Főszabály szerint az élettársat a vagyonszaporulat rá eső része elsősorban természetben illeti meg, de ez nem zárja ki a pénzbeli kiadását sem.

A rendelkezési jog korlátjaként is felfogható a 6:516. § (4) bekezdése, miszerint: „Az élettársat a vagyonszaporulatból megillető részesedés védelmére és a vagyonszaporulat élettársak közötti megosztására, – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – a házastársak között szerződéssel kiköthető közszerzeményi rendszer rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.”

⁸⁵ Ptk. indokolása 487.o.

⁸⁶ Kriston Edit (2019): *A de facto élettársi kapcsolatok elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyonszaporulat rendszer.* Advocat, XXII. évfolyam 1. szám

⁸⁷ Ptk. indokolása 487.o.

⁸⁸ Ptk. 6:515. § (1) bekezdés

⁸⁹ Ptk. 6:516. §

Hatályos jogunkban ugyanis nincs rendelkezés az élettársak vagyona feletti rendelkezési jogra, de az önálló vagyonszerzés definícióját értelmezvén, aki önállóan kezeli saját vagyonát, afelett önállóan is rendelkezik. A Ptk. szerint: „a tulajdonost tulajdonának tárgyán teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg”⁹⁰, ami mind a birtoklást, szabad tulajdoni jogot és a használatot is magában foglalja. Vagyis az élettársak szabadon rendelkezhetnek az élettársi kapcsolat fennállása alatt saját különvagyonuk sorsáról, míg a közös vagyon tekintetében csak a saját, ráeső részükről. Értelemszerűen a közös vagyon egésze feletti rendelkezés csak közösen illeti meg őket. Az ebből fakadó esetleges visszaélések elkerülése miatt a jogalkotó lehetőséget ad az élettárs részére a vagyonszaporulatból ráeső rész megállapítására, az alábbi feltételek fennállása esetén:

- a másik élettárs adósságot halmozott fel,
- melyről a vagyonszaporulat megállapítását kérő fél nem tudott, és
- az adósság olyan mértékű, hogy meghaladja az élettárs részesedésének mértékét.

Az igény megállapításakor biztosíték követelhető.⁹¹

A (4) bekezdés egyúttal visszautal a közszerzeményi rendszer védelmi szabályaira is, miszerint a közszerzemény biztosításának módja a biztosítékadás, valamint a vagyoni jogi szerződés bíróság általi megszüntetése. Ugyanakkor egyes esetekben kizárt a bírói szerződésmódosítás:

- a körülmények megváltozásának lehetősége előre látható volt a megkötés pillanatában;
- a körülményváltozást a módosítást kérő fél maga idézte elő;
- illetve, ha a körülmények változása az érintettek rendes üzleti kockázatának körébe tartozik (klasszikus példa erre a kereslet-kínálat változása).⁹²

Valamint a bírói módosítás nem sértheti harmadik személy jogát, akinek követelése korábban keletkezett, mert akkor fedezet elvonást valósítana meg.⁹³

⁹⁰ Ptk. 5:13. § (1) bekezdés

⁹¹ Kriston Edit (2019): *A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyoni jogi rendszer*. *Advocat*, XXII. évfolyam 1. szám

⁹² Leszkoven László (2015): *A szerződés módosítása és megszüntetése*. In: *Kötelmi jog – kötelmek közös és a szerződés általános szabályai* (szerk. Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka) Novotni Kiadó, Miskolc, 326-327. o.

⁹³ Barzó Tímea (2014): *Házassági vagyoni jog*. In: *Családjog a 2013. évi V. törvény alapján* (szerk: Barzó - Lábady - Navratyl - Csehi - Kenderes) Menedzser Praxis, Budapest, 107-108. o.

Amennyiben az élettársi kapcsolat fennállása nem vitatott, vagy az ugyan, de fennállása megállapítható, akkor vizsgálni kell, hogy a felek a Ptk.-tól eltérően állapodtak-e meg. Mivel a jogalkalmazó szerződéses viszonyként tekint az élettársi kapcsolatra, annak diszpozitív jellegéből adódóan eltérő szabályozás is megengedett. Ebben az esetben nem áll fenn formakényszer, vagyis a felek írásban, szóban, de akár ráutaló magatartással is megállapodhatnak. Ekkor az előzmények és a felek magatartásának értékelése játszik még jelentős szerepet.

Amennyiben az eltérő megállapodás ténye nem állapítható meg, akkor az élettársi viszonyokra való rendelkezéseket kell alkalmazni. A Legfelsőbb Bíróság, és az iránymutatásait követő bíróságok eltávolodtak attól az állásponttól, hogy az élettársi vagyontársaságot elfogadhatónak tartásuk.⁹⁴ Ezt követően két álláspont alakult ki e tekintetben. Az egyik szerint az élettársi vagyontársaság keletkezése során kialakul a közös tulajdon a kapcsolat fennállása során szerzett dolgokon, míg a különvagyongra a házastársak különvagyongra vonatkozó szabályok érvényesek. A másik álláspont szerint ugyanakkor létezik az élettársi vagyontársaság, igaz csak egy szűk körben, és ekkor mindenképpen nagy hangsúly van a felek szándékának vizsgálati fontosságán.

A bíróságok döntései alapján nem alkalmazható az élettársak vagyoni viszonyaira vonatkozó polgári jogi rendelkezés, amennyiben a felek álláspontja szerint a megszerzett vagyon nem képezi a közös vagyon részét (Pfv. II.20.958/2010/5.).

A fővárosi Ítéletábrla több határozatában is kimondta, hogy az élettársi kapcsolat önmagában nem keletkeztet közös vagyont. Ehhez többek között az imént említett fontos feltétel is szükséges, miszerint a felek akaratnyilatkozata a szerzemény közös vagyongba kerülésére ki kell, hogy terjedjen. Illetőleg megállapítja az Ítéletábrla azt is, hogy egyes vagyontárgyak esetében fennállhat a közös vagyon, míg más tárgyak esetében a közös akarat hiányára tekintettel nem. Csak akkor lehet közös, amennyiben azt közös cél érdekében használják. Tehát alapállásban az élettársi kapcsolatok tekintetében hiányzik a közös szerzés vélelme. Valamint, aki a szerzett dolog közös illetőségére hivatkozik, bizonyítási teherrel rendelkezik.

Ugyanakkor előfordulnak olyan ítéletek is, amelyek vélelmezik az élettársak általi közös szerzést (Pfv. II.554./2009/4 döntés indoklása, BDT 2011.2385. állásfoglalás, Pf. 4.20.239/2013.7 döntés). Ezzel kapcsolatban azon a félen van a bizonyítási kötelezettség, aki a közös szerzéssel nem ért egyet.

⁹⁴ Szeibert Orsolya (2012): Család, gyermek, vagyon. HVG-ORAC, Budapest.

A gyakorlat véleménye szerint a közös vagyonhoz tartozik:⁹⁵ az együttélés során keletkező megtakarítás, valamelyik élettárs halálakor a lakossági folyószámlán és az önkéntes nyugdíjpénztári számláján lévő összeg, így annak arányos részére a másik élettárs igényt tarthat. Külön kötelezettségvállalás hiányában nem tartozik felelősséggel az egyik fél szerződésből eredő kötelezettségeiért a másik fél, ezt támasztja alá az EBH 2001.531. is.

Az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvényben kapott helyet és az új Ptk.-val egy időben lépett hatályba az élettársakra vonatkozó vagyoni szerződések elektronikus nyilvántartásának vezetését szabályozó normaanyag. A nyilvántartás közhiteles, vagyis a tartalmát az ellenkező bizonyításáig igaznak kell tekinteni, és szintén a közjegyzői kamara vezeti.

Célja, hogy szükség esetén megkönnyítse a felek vagyoni viszonyainak megállapítását. A bejegyzési, módosítási és a törlési eljárás is a felek közös kérelmére indul, amelyhez csatolni kell a vagyoni szerződést, és annak a megszüntetéséről, módosításáról, törléséről vagy megszűnéséről szóló okiratot. Az eljáró közjegyző illetékességét bármelyik fél lakóhelye vagy tartózkodási helye megalapozza. A közjegyző az alábbi feltételek fennállása esetén jegyzi be a felek vagyoni nyilatkozatát:

„A közjegyző - alakszerű határozat hozatala és a jogorvoslati jogra vonatkozó tájékoztatás nélkül - bejegyzi a nyilvántartásba a vagyoni szerződés fennállásának tényét,

a) élettársi vagyoni szerződés esetén, ha

aa) az tartalmazza a szerződő feleknek a nyilvántartásban feltüntetendő adatait és

ab) az a törvényben meghatározott alaki szabályok szerint jött létre...

bc) a tizennyolcadik életévét be nem töltött vagy a cselekvőképességében vagyoni jognyilatkozatok tekintetében részlegesen korlátozott nagykorú szerződő fél esetében azt a gyámhatóság jóváhagyta.”⁹⁶

A kötelező adatok megegyeznek az ENYER-be bejegyzendő adatokkal. A vagyoni szerződések fennállásának tényéről díj megfizetésének ellenében és jogi érdekeltiségének igazolása mellett bárki tájékozódhat. Erről a közjegyző tanúsítványt állít ki.

⁹⁵ BH 2011.165.

⁹⁶ Kjnp. 36/J. § (2) bekezdés

Ahogy a nyilvántartásban szereplő fél részére is kiállítja, amennyiben a nyilvántartásban rögzített adatok igazolása céljából szükséges, de a szerződés tartalmáról csak a szerződő fél írásbeli meghatalmazása alapján szolgáltathat adatot. A kamara ezeket az adatokat is 100 évig köteles megőrizni, utána meg kell semmisítenie őket.

5.2.2. A lakáshasználat szerződéses rendezése

A másik kötelmi jogi joghatás az élettársak szerződéses megegyezése a lakáshasználatról, ami szorosan kapcsolódik a vagyoni viszonyok rendezéséhez. Bármilyen lehetőségről szabadon megállapodhatnak (ki marad a lakásban, ki megy, vagy akár az osztott használatról is), és azt szerződésbe foglalhatják, de a közös gyermekük lakáshasználati jogát figyelembe kell venniük. Feltételként szabja a jogalkotó a közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalását a megállapodásnak, de a lakáshasználat utólagos rendezésének esetében ettől a feltételtől eltekint.⁹⁷ A Ptk. ösztönzi az élettársakat a lakáshasználati joguk szerződéses rendezésére a közösen használt lakás vonatkozásában, ha lehet még az életközösség megkezdésekor vagy fennállása alatt, de akár annak megszűnésekor is. A szerződés hiányában az életközösség megszűnésekor bármelyik fél kérheti a lakáshasználat rendezését a bíróságtól.

Az időtartamnak továbbra sincs jelentősége a kötelmi részben elhelyezett vagyoni jellegű joghatások, és a közös jogcímű lakás bírói úton történő rendezésénél.

⁹⁷ Ptk. 6:517. §

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

Egyetértek Jobbágyi Gáborral abban, hogy a házastársak és az élettársak kapcsolata már alapjaiban is eltér egymástól. Hiszen a házastársak között feltétel a hűség, ami alapkőve az apasági vélelemnek, és így a törvényes öröklési rendnek is. Az élettársi kapcsolatban született gyermek ugyanakkor az apa hiányában (ismeretlen helyen lévő, apaságot el nem ismerő, stb.) védtelen marad. Ugyanilyen hátránnyá értékelhető szerződés hiányában a vagonközösség megszüntetése is az élettársi kapcsolat megszűnésekor.

Lábady Tamás szerint: „Az élettársi kapcsolat a „nem házasság” választása. Aki a „nem házasságot” választja, azért teszi, mert nem kívánja magára nézve érvényesíteni a házasság és család belső jogi rendjét és joghatásait.”⁹⁸ A kutatások alapján a gyermekek 60%-a ma is házasságban születik, alátámasztva ezzel, hogy a házasságot, és ez által a szülő(k) és gyermek(ek) helyzetét stabilabbnak, jobban védhetőnek tekintik még mindig.

Ugyanakkor minden élettársként élő ember álláspontját nem ismerjük választásának mértékével kapcsolatban, így számtalan indok lehet arra, hogy a felek miért nem kötnek házasságot. Minden pro és kontra érvet figyelembe az élettársi kapcsolat mellett és ellen úgy vélem, hogy védelemben kell részesíteni a feleket akár született a kapcsolatból közös gyermek, akár nem, valamint a közös és bármelyik fél gyermekét is.

Az embereknek lehetőségük és joguk van és kell is, hogy legyen arra, hogy szabadon válasszák meg a számukra legmegfelelőbb párkapcsolati formát, amelyben élni kívánnak, annak minden előnyével és hátrányával együtt.

A fentiek alapján bármelyik párkapcsolati forma mellett is döntenek, megfelelő védelemben kell őket és viszonyaikat részesíteni, mert a szabad döntése miatt nem maradhat jogi védelem nélkül egyik párkapcsolati formát választó személy sem.

Az új. Ptk. tehát alapjaiban egy régóta várt, szükségszerű szabályozást alkotott az élettársi kapcsolatok vonatkozásában. Bár a kibővült szabályozás némi áttörést hozott, de számos kérdésben megmaradt a bizonytalanság, ezért fontos a hiányosságok pótlása, a hibák kiküszöbölése.⁹⁹ Mert egységes jogi védelem csak egységes szabályanyag által biztosítható.

⁹⁸ Lábady Tamás (2012): *Fésületlen gondolatok az új polgári törvénykönyv negyedik családjogi könyvéhez és a családok védelméről szóló sarkalatos törvénytervezethez*. In: Pro Vita et Serientia, Ünnepi kötet, Szent István Társulat, 158.

⁹⁹ Kriston Edit (2016): *Az élettársak megítélése az alkotmányjog és a polgári jog szempontjából*. Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica, Tomus XXXIV. 1. 226-239.

IRODALOMJEGYZÉK

- BAJORY PÁL (1959). Az élettárs és az élettársi viszony a polgári ítélkezésben. Magyar Jog. VI. évfolyam 7. szám
- BARZÓ TÍMEA (2014). Házassági vagyoni jog. In: Családjog a 2013. évi V. törvény alapján (szerk.: Barzó – Lévay – Navratyl – Csehi - Kenderes). Menedzser Praxis, Budapest. 107-108. oldal
- BARZÓ TÍMEA (2017). A magyar család jogi rendje. Patrocínium Kiadó, Budapest. 271. oldal
- BÉLI GÁBOR (1999). Magyar Jogtörténet. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs. 200-202. p
- HEGEDŰS ANDREA (2008). Az élettársi kapcsolatok szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra (doktori értekezés).
- JOBÁGYI GÁBOR (2013). A család-fogalom útvesztőiben. Jogtudományi Közlöny.
- KÁRPÁTI JÓZSEF (2005). A regisztrált élettársi kapcsolatok az új Ptk. koncepciójában. Fundamentum 2. szám
- KOVÁCS PATRIK ZSOLT (2017). Az új Ptk. érvényesülése a házassági vagyoni perekben valamint az élettársak vagyoni és családjogi viszonyaival kapcsolatos bírói gyakorlatban. Díjazott dolgozatok Mailáth György Tudományos Pályázat.
- KÖNIG ENDRE (1932). Házasságon kívüli jogviszonyok. Az élettárs (barátnői, maitresse) és a törvénytelen gyermek joga. Budapest.
- KÖRÖS ANDRÁS (2013). A családjog jövője. Az új Ptk. családjogi könyve – 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. Családi Jog 2013/3.
- KRISTON EDIT (2015). A de facto élettársak jogi védelmének egyes kérdései. Arsboni. 2064-4655. 1. p. 1.
- KRISTON EDIT (2016). Az élettársak megítélése az alkotmányjog és a polgári jog szempontjából. Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica, Tomus XXXIV. 1. 226-239.

- KRISTON EDIT (2019). A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyoni rendszer. *Advocat*, XXII. évfolyam 1. szám
- KUTI SZILVIA (2016). Párkapcsolati formák Magyarországon. Élettársak a közjegyző előtt – születéstől a halálig. *Közjegyzők Közlönye* 1416-7883. 20 1 5-49.
- LÁBADY TAMÁS (2012). Fésületlen gondolatok az új polgári törvénykönyv negyedik családjogi könyvéhez és a családok védelméről szóló sarkalatos törvénytervezethez. In: *Pro Vita et Serientia Ünnepi kötet*, Szent István Társulat. 158.
- LESZKOVEN LÁSZLÓ (2015). A szerződés módosítása és megszüntetése. In: *Kötelmi jog – kötelek közös és a szerződés általános szabályai* (szerk.: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Leszkoven László – Pusztahelyi Réka). Novotni Kiadó, Miskolc, 326-327. oldal
- PETRIK FERENC (2012, szerk.). *Polgári jog: Kommentár a gyakorlat számára.* (II. kötet) HVG-ORAC, Budapest.
- PETRIK FERENC (2013, szerk.). *Polgári Jog – Kötelmi Jog*, HVG-ORAC Budapest. Az új Ptk. magyarázata VI/VI.
- RAKVÁCS JÓZSEF (1969). Az élettársi viszony és az ebből eredő vagyoni viták rendezése. *Magyar Jog*. 3. szám 160.p.
- SZEIBERT ORSOLYA (2013). Élettársak – a villikirály lányai vagy szürkellő fűzfák? A de facto élettársi kapcsolat szabályozásának margójára. (2013.01.15.). <https://ptk2013.hu/szakcikkek/szeibert-orsolya-elettarsak-a-villikiraly-lanyai-vagy-szurkello-fuzfak/1699> letöltés: 2020. február 18.
- SZEIBERT ORSOLYA (2012). *Család, gyermek, vagyon*. HVG-ORAC, Budapest
- SZEIBERT ORSOLYA (2009). *A házasságon kívüli partnerkapcsolatok kérdései: különös tekintettel az élettársak vagyoni viszonyaira*. PhD dolgozat. Budapest.
- TÁRKÁNY SZŰCS ERNŐ (2003). *Magyar jogi népszokások*. Akadémiai Kiadó. 407.
- TÓTHNÉ FÁBIÁN ESZTER (1977). Az élettársi kapcsolat jellegéről és szabályozása mikéntjéről. *Magyar Jog*. 24. évfolyam 701.p.

VÉKÁS LAJOS (2008). Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez.
Complex Kiadó, 2008.

Felhasznált jogszabályok

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1996. évi XLII. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi
IV. törvény módosításáról

2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról

2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatokról, az ezzel összefüggő,
valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes
törvények módosításáról.

2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről

Felhasznált bírósági döntések

A 369. számú állásfoglalással módosított 94. számú PK állásfoglalás

Polgári Jogi Döntvénytár Bírósági Határozatok 1953-1956. A polgári jogi társaság

15/1991. (XI.26.) IM rendelet

14/1995. AB határozat

43/2012. (XII.20) AB határozat a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény
7. § és 8. §-ai alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

154/2008 (XII.17) AB határozat

BH 1998.588.

BH 2004/467.

BDT 2601/2011.

LB Pfv. II.22.543/2001

Pfv. II.20.958/2010/5.

Pf. 4.20.239/2013/7.

BDT 2011.2385

BH 2005.141

BH 122/2007

BH 280/2004

BH 504/2004
BH 1988/184
BH 207/2013
BH 2002/7.268
BH 2007/8.310
BH 1996/258
BH 2011/165
BH 2002.229
BH 1999.498
BH 2011.2601
BH 2008.1805
BH 2004/467.
BH 2011/165.
EBH 2001/2/531